

Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Sandgata 30 B
N-7012 Trondheim

e-post: nof@birdlife.no internett: www.birdlife.no

Telefon: (+ 47) 73 84 16 40
Bankgiro: 4358.50.12840
Org. nr.: 970 089 748 NVA

Fylkesmannen i Nordland

Deres ref.	Deres kontaktperson Tore Vatne	Vår ref.	Vår kontaktperson Atle Ivar Olsen	Dato 04.04.2019
------------	-----------------------------------	----------	--------------------------------------	--------------------

Forvaltningsplan for grågås i Nordland 2019 – 2025 - kommentarer fra Norsk Ornitologisk Forening (NOF), avd. Nordland

Norsk Ornitologisk Forening representerer allmenne interesser av naturvern/miljømessig karakter. Det medfører at vi gir innspill på høringer og er en aktiv part i forvaltningssaker. Vi har også klageadgang i enkeltvedtak. Forvaltningen av gjess er en problematikk som vi aktivt følger, og der foreningen har god kompetanse av ulik art. Vi blir ofte kontaktet av medlemmer og andre om skadefellingstillatelser der det forventes at vi følger opp dersom ikke det faglige eller juridiske grunnlaget for slike tillatelser er til stede. Gode forvaltningsplaner som ivaretar både landbruksinteresser på en tilfredsstillende måte, samtidig som forvaltningen av gjess holder seg innenfor tilfredsstillende rammer, kan være et godt redskap. Vi så derfor frem til en slik plan for vårt fylke, også for å lette vårt arbeid med de mange sakene knyttet til skadefellingstillatelser.

I anledning forvaltningsplanen for grågås i Nordland har vi noen kommentarer (presenteres i fortløpende rekkefølge etter sideantall):

- Side 2: Det ble gjennomført registreringer for et oppdatert estimat på fylkets hekkebestand av grågås både i 2017 og 2018. Forvaltningsplanen nevner bare første år.
- Side 5: Ang. tilgrising nevnes dette som ett av problemene vedrørende grågjess i Nordland. Det hadde vært nyttig å få klargjort omfanget av problemet, også skriftlig i forvaltningsplanen. Vår oppfatning er at det ikke er utbredt at folk mener det er problem med tilgrising i Nordland.
- Side 5: Det nevnes at det er spesielt på Helgeland og i Vesterålen at det finnes større antall hekkende grågjess, med NOFs kartlegging som referanse. Vi gjør oppmerksom på at vi ikke har vurdert størrelsen på den ikke-hekkende delen av bestanden f.eks. mytende gjess på Helgeland. Her kunne forfatterne ha hentet inn data fra Norsk Institutt for naturforskning (NINA), som har utført tellinger av mytende gjess i flere tiår. Heller ikke antall rastende gjess på trekk er vurdert. En slik oppsummering ville styrke gjennomgangen.
- Side 5: Her skrives det: «*Selv om tilgangen til egnet hekkehabitat kan være en begrensende faktor for hekkebestanden, er utviklingen i den samlede bestanden avhengig av hvilke forvaltningstiltak og strategier som benyttes i årene som kommer (Shimmings & Heggøy, 2017)*». Dette er ikke et en korrekt gjensitering av hva NOF har skrevet. Vi har derimot skrevet om rekruttering av yngre fugler i bestanden og om tilgangen til hekkeplasser. I forvaltningsplanen er dette tatt ut av sammenheng og gitt ny mening. Fra NOFs rapport: «Det som gjør det problematisk å kunne vurdere trenden i hekkebestanden både lokalt (kommunevis) og regionalt (fylkesvis), er at man i de fleste områder ser en økning i antallet gjess som ikke nødvendigvis går til hekking. Mange av gjessene som observeres på våren opptrer i flokker som hovedsakelig eller utelukkende består av unge, ikke-hekkende gjess. Av faktorer som spiller inn på forekomsten av slike flokker er f.eks. foregående års ungeproduksjon og overlevelsen hos disse ungfuglene. For å komme inn i hekkebestanden må imidlertid de yngre fuglene finne seg et egnet sted å hekke. Tilgangen til egnet hekkehabitat er dermed sannsynligvis en begrensende

faktor for hekkebestandens størrelse. De beste hekkeplassene er som regel allerede okkupert av etablerte par som returnerer til samme område gjennom flere hekkesesonger.»

- Side 5: «Kommuner som ønsker å tilslutte seg regional plan står fritt til å gjøre dette gjennom vedtak i egen kommune. I slike tilfeller bør det utarbeides en oversikt over problemområder i kommunen som i tillegg viser aktuelle tiltak som ønskes benyttet i de ulike områdene. En slik beskrivelse kan være i tabellform eller som kartutsnitt. Ved eventuell søknad til Fylkesmannen i Nordland om tillatelse til å sette i verk tiltak der det kreves forvaltningsplan viser kommunen til eget vedtak samt beskrivelse av problemområder lokalt. Dersom man lokalt ønsker å utarbeide en mer omfattende forvaltningsplan står kommunene fritt til å benytte regional plan som mal. Med en slik lokal forankring av den regionale planen er det ønskelig at kommunene i fylket også er delaktig i evaluering og kommer med sine innspill til revisjon og fornying av planen». En slik tankegang kan være fornuftig. Det må likevel påpekes at det ofte er landbruksavdelingene eller lignende som har ansvar for viltforvaltning i de fleste kommuner og at det er stor fare at det blir lagt vekt på skadefelling e.l. og lite vekt på å bevare den (lokale) gåsebestanden. Det må derfor lages et system der også andre perspektiv trekkes med, og NOF som Norges fuglevernforening må høres.
- Side 8: Det diskuteres skadefelling, der hovedprinsippet er at fellingen skal være individrettet, og skaden skal ha skjedd inneværende sesong og være av betydelig karakter. Man skriver at det i unntakstilfeller kan kommunen likevel gi fellingstillatelse på bakgrunn av tidligere skade. Dersom den regionale planen skal fremskaffe ny kunnskap ville det vært nyttig å sett på bruken av slike unntakstilfeller, og om det er riktig og hensiktsmessig bruk. Det kan ikke være slik at man i mange kommuner har stående tillatelser til å skyte gjess uten gode forebyggende tiltak og dokumentasjon på omfattende skade i den sesongen det faktisk gjelder.

Vi finner det nødvendig å henvise til hva som faktisk står i skadefellingsforskriften: «En rekke arter kan volde skade på næringsinteresser, eller representere en potensiell eller akutt fare for skade på viktige samfunnsinteresser. Det er derfor et svært vidt spekter i arter, skadetyper, skadetidspunkt mv. Alle nødvendige avveininger i slike saker kan ikke detaljreguleres i en forskrift. Det forutsettes derfor at både de som utsettes for skade, og de ulike myndighetsnivå som gir tillatelse, legger til grunn at skadefelling bør unngås dersom andre løsninger kan redusere eller eliminere skadeproblemet.

Dersom skadefelling likevel skal iverksettes er det viktig å presisere at dette representerer et unntak fra viltlovens generelle fredningsprinsipp, og fra prinsippet om at viltartene i størst mulig utstrekning skal være fredet i yngletiden.»

- Side 8: Her skrives det: ”At nyere forskning viser at skadefelling er et effektivt tiltak for å redusere skadeomfanget på utsatte arealer” Det finnes også forskning som viser det motsatte, eller som underbygger påstanden om at skadefelling har liten effekt. Det ville vært naturlig å diskutere dette, siden det legges opp til å være et sentralt forvaltningstiltak.
- Side 9: I forvaltningsplanen skrives det at: ”Den største utfordringen med tiltakenes effekt er knyttet opp mot grågåsas evne til å tilpasse seg ulike skremmetiltak og fysiske hinder. Bruk av slike forebyggende og konfliktdempende tiltak bør vurderes lokalt, da tiltakene har ulik effekt avhengig av de lokale forholdene samt hvilke arealer som påføres skade”. NOF ser ingen økt frekvens av forebyggende tiltak sør på Helgeland, i områder der det gis utstrakt skadefellingstillatelse. Faktisk mangler det helt forebyggende tiltak som fugleskremmel eller lignende i flere områder på Sør-Helgeland der det gis tillatelse til skadefellingen (NOF, egne observasjoner). Hvordan er det ellers i fylket? En presentasjon og sammenstilling av kjent kunnskap rundt kravet til forebyggende tiltak forut for skadefelling er nødvendig, da kompetanseheving rundt forebyggende tiltak må sees som det viktigste forvaltningstiltaket.

- Side 11: Grågås kan ikke sies å ha kort nebb.
- Side 12: «Også for Nordland er det liten tvil om at den totale grågåsbestanden har økt i senere år og hekkebestanden ble i 2017 estimert til å ligge i intervallet 2425-4120 (Shimmings & Heggøy, 2017)». Her burde det vært presisert at det dreier seg om par.
- Side 13: «Bestanden av grågås i Nordland er per i dag en bærekraftig og voksende bestand og det er aldri tidligere estimert en så stor hekkebestand som i 2017 (Shimmings & Heggøy, 2017)». Her er det verdt å bemerke at det ikke er gjort tidligere estimater basert på så omfattende tellinger av grågås i Nordland.
- Side 13: Bildet av grågås som sitter på en stubbåker, der de ikke gjør noe skade. Det er derfor en underlig illustrasjon til teksten som handler om beiteskader forårsaket av grågås.
- Side 14: I forvaltningsplanen skrives det at man på Dønna ved vellykket skadefelling har hengst opp felte individ for å skremme andre gjess i området. Det er for så vidt legitimt å skrive, men man bør også skrive at dette er et tiltak man ikke har noe faglig hold for å hevde virker.
- Side 16: Et avsnitt handler om kanadagjess (som har andre beiteegenskaper og adferd enn grågjess) og tap av avlinger på Askøy utenfor Bergen i Hordaland. Trolig dreier det seg om Herdla naturreservat, der det beiter kanadagjess konstant. Å overføre disse erfaringene til avlingstap til grågås i Nordland er lite konstruktivt. Med tanke på hvor mange rundballer som blir destruert hver sesong, og de mange plasser man ikke bruker opp rundballer, vil det være naturlig å fokusere på dette istedenfor å komme med spekulative antagelser.
- Side 20: Utvidet eggsanking: Jo lengre sesongen er med eggsanking jo lengre er perioden med forstyrrelse av både grågås og andre arter. Slike tiltak er etter NOFs syn ikke forenelig med naturvern og vern av fugler i hekketiden.
- Side 20: Når man felle fugler under ordinær jakt må det innrapporteres til SSB, men når det er snakk om skadefelling trenger man ikke å gjøre dette. Fylkesmannen i Nordland bør jobbe for at det etableres en felles portal med oversikt over gitte skadefellingstillatelser og resultatene av dette. Miljødirektoratet er riktig instans for innspill. Dersom naturforvaltningen i Norge skal være kunnskapsbasert er dette nødvendig. Rapportering kunne gjerne skje via en app, slik som er brukt til rapportering av skutt kortnebbgjess.
- Side 20: Forvaltningsplanen konkluderer med at skadefelling er et viktig og høyt prioritert tiltak i Nordland. Bakgrunnen for konklusjonen er intervjuer med bønder som mener dette fungerer best. En slik tilnærming er ikke etterrettelig og kunnskapsbasert, og kan i stor grad være basert på manglende fokus på gode nok forebyggende tiltak.
- Side 21: Om lokalstyrt forvaltning skrives det at kommunene best vurderer hvilke tiltak de vil gjøre for å redusere konflikten mellom gjess og næringsinteresser. Dette betyr i realiteten at kommunene kommer til å øke antall fugler som kan felles etter skadefellingsforskriften dersom kommunene ikke har nok kunnskap eller ressurser til forebyggende tiltak.
- Side 21: Ang. bestandsmål og fellingsmål er dette høyst problematisk. Det kan ikke være slik at kommunene selv skal drive bestandsreduksjoner på naturlig tilhørende fuglearter. Hvordan skal kommune komme frem til disse målene? Hvordan skal man kunne evaluere om tiltakene oppnår målet med å stabilisere eller redusere bestanden? Denne planen tar ikke med seg at det er viktig med overvåkingen i utvalgte områder for å se hva som skjer med bestanden ved bruk av ulike tiltak. Minker hekkebestanden når man sanker egg, driver med skadefelling, øker jakttrykk etc.?

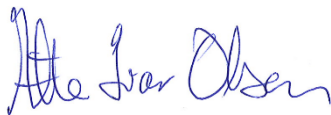
- Side 25: Forebyggende og konfliktdempende tiltak er viktig fokus for forvaltningen. Forvaltningsplanen beskriver ikke hvordan man skal dokumenterer effekter av dette utover det gårdbruker selv rapporterer.
- Side 25: Manuell jaging er oppgitt å være arbeids- og tidskrevende. Men den har alltid den ønskede effekt å få flyttet gjessene vekk. Slikt forebyggende tiltaket må brukes i kombinasjon med friarealer for å kunne fungere uten at det fører til nabokrangler. Det ville vært naturlig at handlingsplanen hadde et betydelig fokus på dette, og at kommuner som ønsker å knytte seg til den regionale handlingsplanen utarbeider gode planer for dette.
- Side 26: Forvaltningsplanen anbefaler tidlig jaktstart som bestandsregulerende tiltak. Dagens lovverk er slik at kun kommuner med godkjent forvaltningsplan for gås kan ha tidlig jaktstart. Dette burde vært presisert også her.

Vår gjennomgang av forvaltningsplanen avslører et omfattende fokus på bestandsregulerende tiltak, og lite på implementering av forebyggende tiltak, eller hvordan det kommunale apparatet skal klare å prioritere og stimulere til forebygging av konflikt. Det kunne vært referert mer til gode eksempler på at dette fungerer, som nye undersøkelser i Vestfold¹. Forvaltningsmålene slik de er nedfelt i naturmangfoldlovens §5 slår fast at alle arter skal ha levedyktige bestander innenfor sitt naturlige utbredelsesområde. Grågås er en ressurs og en art mange setter pris på. Det er uheldig at det nå er publisert en forvaltningsplan for Nordland der man legger opp til at kommunene selv skal fastsette bestandsmål i sitt område. Forvaltningsplanen legger også opp skadefelling som et av de viktigste tiltakene for å redusere konflikt mellom grågås og jordbruksinteresser. Det er ikke i tråd med intensjonen i skadefellingsforskriften.

NOF mener at skadefelling kun skal gis der enkeltindivider beviselig forvolder vesentlig skade. Forebyggende og avbøtende tiltak må ha et tydelig fokus, og fellingstillatelser bør ikke gis før det er dokumentert at slike tiltak er gjennomført og ikke nytter. Vi mener også at fuglebestandene skal kunne utvikle seg naturlig. Høstingsprinsippet som NOF mener skal legges til grunn for artsforvaltning tilsier at jakt ikke skal påvirke bestandene negativt. Enkelte arters mulige konflikter med andre samfunnsinteresser må løses med forebyggende tiltak, og ikke med reduksjon av bestander som av naturlige årsaker har økt.

Etter vår mening bør forvaltningsplanen revideres allerede i 2019, slik at fokuspunkter NOF her påpeker blir tatt med på en gjennomarbeidet måte. Fylkesmannen må også aktivt gå ut å oppfordre til samarbeid med NOFs lokallag når forvaltningsplaner skal lages i kommunene.

For Norsk Ornitologisk Forening

Atle Ivar Olsen
NOF avd. Nordland

Martin Eggen
Naturvernrådgiver i NOF

KOPI: Miljødirektoratet

¹ <https://www.nina.no/Aktuelt/Nyhetsartikkel/ArticleId/4628/Gjerder-stopper-beitende-gjess>